

*Мойй коханій дружині
Любові Сергіївні – присвячую.*

Автор

Частина перша

ПАРАДОКСАЛЬНА ОБЛУДА

1

Російська історія, поза всяким сумнівом, потребує повного переосмислення. Ця наука творилася не шляхом нагромадження фактологічного матеріалу і його осмислення протягом століть. Ні! Вона була написана, фактично, одним поколінням людей Московської держави.

Здавалось би, в цьому не може бути нічого поганого. Але це тільки на перший погляд. Тому що історія розвитку держави, написана одним поколінням правлячого режиму, не може слугувати достовірним джерелом як у минулому, так і в майбутньому. Та й не писалася російська історія як історія походження і становлення народу.

Правлячу еліту Московської держави ніколи не цікавило питання походження москвитів. Вона творила міф про світову імперію («Москва — третій Рим»), тому її насамперед їх цікавили питання правлячої династії і становлення держави.

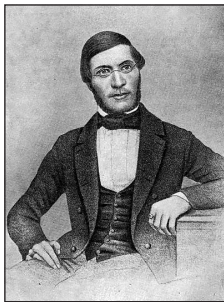
Велетенський парадокс: коли в Російській імперії у 1829–1833 роках істориком М.О. Полевым (1796–1846) було написано «Історію російського народу» в шести томах, то його піддали осуду й прокляттю саме за подібну постановку питання і спробу висвітлення проблеми. До речі, критикували М.О. Поле-

М.О. Полевой

вого і з боку влади та її підлабузницької професури, і з боку так званих «революціонерів-демократів».

І хай не здаються нам ці безглузді нападки московитів чимось незвичайним і неприродним. Це абсолютно цілеспрямована політика, яка тягнеться з катерининських часів. Для російської історіографії питання етногенезу московитів у Волго-Окському межиріччі в початковий період появи ростово-суздальських князівств є смертельно небезпечним. Ось чому московські історики як чорт ладану бояться подібного питання; ось чому московська історія спирається на династичну схему. Це давало можливість уникати пояснень про національне походження держави.

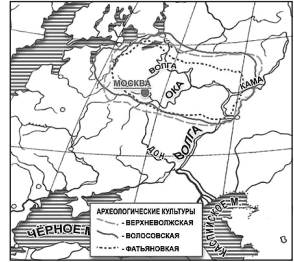
Проте слід зазначити, що питання про генезу московитів постійно непокоїло уми окремих учених. І вони, досліджуючи матеріали, дуже часто доходили до просто-таки приголомшливих для московської історіографії висновків.

*Матіас Олександр
Кастрена*

Ми вже згадували про дослідження Матіаса Олександра Кастрена (1813–1852) і Дмитра Олександровича Корсакова (1843–1920). Нагадаємо, що подібні дослідження свого часу здійснювали німці, які перебували на московській службі: Міллер, Шлецер та Стріттер, а згодом — професор Костянтин Дмитрович Кавелін (1818–1885). Не будемо говорити про багатьох інших. Професор К.Д. Кавелін у праці «Думки і нотатки про російську історію», що вийшла друком 1866 року, приголомшив страшною правдою. Послухаймо:

«Почнімо з того, що ми прожили не тисячу літ, а набагато менше. Розгорніть сторін-

Волго-Окське межиріччя

*Костянтин
Кавелін*

ки першого нашого літопису, який написаний... не пізніше XI століття. Укладач його знає малоросів і перелічує різні гілки цієї частини руського племені: називає північно-західні частини того племені — кривичів (білорусів) і словен, ще згадує радимичів і в'ятичів... але, на диво, зовсім не знає великоросів. На схід від західних руських племен, де тепер живуть великороси, мешкають, за літописом, фінські племена, які частково існують і зараз, а частково вже зникли. Де ж у цей час були великороси? Про них у переліку племен, які живуть у сучасній Росії, не згадується жодним словом... Виникає запитання: хто такі великороси? Звідки вони взялись, якщо до XI чи XII століття їх не існувало?» [103, с. 338].

На ці та подібні запитання у Московії нема правдивих відповідей. Є парадоксальна за своєю суттю брехня. Її нам і подають як московську історичну науку.

* * *

Вже перші князі «Залешанської землі» відчували ненависть до Русі. І в цьому давалася взнаки не тільки пам'ять про вигнання з Київської землі (маємо на увазі Юрія Долгорукого і його синів), а й дике, тайгове середовище існування. Треба зрозуміти, що неповага й войовнича налаштованість стосовно Києва виховувалися та передавалися від покоління до покоління. Під впливом численних факторів, а особливо — багатовікового приниження і підпорядкування Золотій Орді, у московських правителів виробився комплекс неповноцінності та зневаги до таких аристократичних понять, як честь, гідність, принциповість, обов'язковість, історична пам'ять тощо.

Не будемо далі розвивати цей психологічний фактор. Ми тільки маємо уявити собі, в якому загальному психологічному стані московські правителі врешті-решт отримали на початку XVI століття незалежність. До речі, неповну, бо залишалися васалами кримського роду Гіреїв, сплачуючи

їм данину до 1700 року і постійно присягаючи на вірність Клятвеними (Шертними) грамотами.

Іван Грозний

Перший так званий цар Московії Іван Грозний, зустрівшись із європейською дипломатією, почав поводитися як звичайний шахрай. Не знаходячи в дипломатичному діалозі переконливих аргументів, він перетворювався на звичайнісінького блазня: підчищав письмові документи, вилучав, спотворював або підміняв попередні домовленості, чи просто брехав. У європейських історичних матеріалах збереглися десятки пам'яток московського шахрайства. Я тільки нагадаю про листи Стефана Баторія, який звинуватив Івана Грозного у звичайній брехні.

*Митрополит
Макарій*

За завданням Івана IV святими отцями Російської православної церкви — митрополитом Макарієм і попом (духівником Івана) Афанасієм на початку шістдесятих років XVI століття скопійовано книгу під назвою «Книга Ступенева царського родоводу». Цілком зрозуміло: книгу було написано від руки, у єдиному примірнику, і до нашого часу оригінал, ясна річ, не зберігся. Навіть у тому, сфальшованому варіанті щось не влаштувало Івана Грозного, і він, за своєю звичкою, вносив виправлення до книги.

Ми пам'ятаємо: оригінал «Книги Ступеневої царського родоводу» мала у своїх руках Катерина II, коли працювала над російською історією. І Катерині II щось дуже не подобалося в «Книзі Ступеневій», і вона, всупереч її змісту, склала власний «родовід стародавніх князів Російських».

Отже, ми бачимо: з часів Івана Грозного починається фальсифікація історичних джерел Московської держави. Бо Іван IV у «Книзі Ступеневій» «обґрунтував» своє царське

походження від «Візантійських і Римських кесарів». Він ще не зазіхав на саму землю Київської держави і київський престол, але вже зазначив свою династичну лінію. Принижена душа «Московського царя» прагнула величі. Навіть не просто величі, а величі з найдавніших часів. І брехня полилася рікою!

Якщо Іван Грозний вказав напрям фальшування — до Стародавнього Риму через землю і князів Київської Русі, то Петро I вказав метод — присвоєння Московією історії Великого Київського князівства. Саме для цього він «скопіював Кенігсберзький літопис». А всю подальшу, класичну операцію блискуче здійснила Катерина II, наповнивши світ сотнями так званих «загальноросійських літописних зводів».

Саме цими «зводами», написаними буцімто літописцями-послідовниками, Катерина II та її «Комісія» сплели у спільну тканину несумісні і навіть ворожі етноси й землі.

Пропоную простежити цей процес фальшування. Звичайно ж, почнемо дослідження з катерининської «Комісії».

Ніл Попов

Звертаю увагу читачів на той факт, що ще до видання Указу про створення «Комісії для складання записок про стародавню історію, переважно Росії» під керівництвом і наглядом графа А.П. Шувалова, тобто ще до 4 грудня 1783 року, Катерина II багато років працювала над офіційною версією історії Московії. Послухаймо академіка Ніла Олександровича Попова (1833–1892): «При дослідженні видання сеї книги (йдеться про книгу «Випис хронологічний з історії Російської», надруковану в «Отечественных записках» № 120 за квітень 1830 р. — *В.Б.*), яка нещодавно побачила світ невеликим накладом в описаному тут вигляді, а до того навряд чи комусь відомої.., не можна було дістати ґрунтовних відомостей; при зіставленні її з відомими всякому любителю вітчизняних діянь «Записками стосовно Російської Історії», спочатку надру-

кованими в «Собеседнике Российского Слова» в СПб. 1783–84 рр. 8 ч. а., потім окремо в СПб. 1793–1801 рр. під тією ж назвою, немає сумніву, що це один і той самий твір Імператриці Катерини Великої. Він також виданий німецькою мовою в бібліотеці для Великих Князів Олександра і Костянтина (Bibliothek der Großfürsten Alexander und Konstantin), Берлін, 1784–1786, 7 книг, 12 ч. а., і вміщений в останніх чотирьох книжках цього видання. Тут усі записки доведені з 682 до 1157 (Георгій II), а також, як і в обидвох російських виданнях, надруковані не у вигляді таблиць, мабуть, тому, що не дає змоги формат у 8 і 12 ч. аркуша» [9, с. 75].

Катерина II

Над створенням російської історії Катерина II працювала, починаючи з 60-х років XVIII ст. Сподіваюся, читачі пам'ятають, що вона переїхала на постійне мешкання до Росії в 1745 році, після того, як вийшла заміж за спадкоємця російського престолу Петра III. Через рік після сходження на престол Петра III (1761) Катерина II скинула чоловіка з трону і знищила фізично, на довгі роки закріпивши за собою владу. Однак ця сторона питання нас не цікавитиме.

Академік Петербурзької академії наук Н.О. Попов у своїй праці нагадав, що вся діяльність Катерини II в царині російської історіографії фактично була засекречена настільки, наскільки щось подібне в ті часи можна було здійснити. Бо до фальсифікації російської історії залучалося чимало людей. Він так і написав: «Не можна було дістати ґрунтовних відомостей; при зіставленні її з відомими всякому любителю вітчизняних діянь «Записками стосовно Російської Історії».

На противагу іншим, у цьому питанні імператриця не афішувала свою діяльність.

Отже, вже у 1783–1784 роках, після видання своїх «Записок стосовно Російської Історії», Катерина II загнала російську науку в бажане русло, надавши їй зв'язаного вигляду і

промосковського, шовіністичного тлумачення. Без сумніву, імператриця працювала не сама, а з великою групою підручних людей. Тому цілком закономірно постає питання: навіщо 4 грудня 1783 року Катерина II створила «Комісію для складання записок про стародавню історію, переважно Росії». Потреби в «Комісії» вже не було: станом на 4 грудня 1783 року повним ходом друкувалися катерининські «Записки», а в 1784 році багатотомне видання побачило світ у повному обсязі.

Що ж робила «Комісія», яка складалася з кращих умів імперії, майже десять років? Хоча, швидше за все, «Комісія» діяла до самої смерті Катерини II, тобто до кінця 1796 року. Існують непрямі докази цього. Про них ми поговоримо далі.

Звертає на себе увагу той факт, що вже в 1784–1786 роках до відома європейської спільноти було доведено офіційно викладену історію Московії німецькою мовою. Відредаговану Катериною II, людиною європейської освіченості, її не було відкинута, а сприйнято і тиражовано по різних країнах Європи як офіціоз.

Так на довгі роки було знищено пам'ять про українців-русичів, справжніх спадкоємців київської державності IX–XIII століть. Звичайне московське шахрайство, яке привласнило собі минуле Великого Київського князівства, завдало великої шкоди українському слов'янському етносу. Применшувати роль цього злочинського катерининського удару по українцях-русичах ніколи не варто. Він мав набагато далекоглядніші наслідки, ніж програш битви під Полтавою. Не забуваймо про це.

І останнє, на що звернув нашу увагу професор Н.О. Попов, — засекреченість матеріалу про катерининську «Комісію» навіть станом на 1884 рік, коли він друкував свою працю у «Виданні Імператорського Товариства історії і Старожитностей Російських при Московському Університеті».